

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2022-2025 HYVINVOINTIKERTOMUS

1. Kuntastrategia ja maakunnalliset suunnitelmat

Laaja Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan ja maakunnallisiin suunnitelmiin. Koska uusi Kuntastrategia ei ole vielä valmistunut, se tullaan lisäämään myöhemmin. Tällöin tehdään tarvittaessa lisäyksiä hyvinvointisuunnitelmaan.

Laaja hyvinvointisuunnitelma tehdään kerran valtuustokaudessa. Valtuusto hyväksyy itselleen oman hyvinvointisuunnitelman valtuustokauden alussa ja käy läpi sen toteutumisen kauden lopussa. Suunnitelman toteutumista seurataan myös vuosittain talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä. Suunnitelmaa toimii elävänä asiakirjana ja siihen tehdään muutoksia tarpeen mukaan.

Uutta hyvinvointisuunnitelmaa tehtäessä huomioidaan maakunnalliset suunnitelmat, joita ovat Etelä-Karjalan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021–2025, Etelä-Karjalan kotouttamisohjelma vuosille 2021–2024, Etelä-Karjalan alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019–2022 sekä Etelä-Karjalan vammaispoliittinen ohjelma.

Tämän lisäksi huomioidaan tutkimuksellinen ja empiirinen tieto sekä asiantuntijoiden huomiot. Sekä suunnitelman että suunnitelman toteuman yhteydessä havaitut seikat huomioidaan tarvittaessa talousarviossa ja kuntastrategiassa.

2. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämisen toimintaympäristö Luumäellä

Luumäen toimintaympäristö on maaseutumainen, jossa luonto on lähellä kuntalaista. Luonnon tutkitut hyvinvointivaikutukset ovat osa normaalia arkea. Myös yhteisöllisyys on vahvasti läsnä. Kunnan vanhusvoittoinen ikärakenne tuo oman mausteensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä huomioitaviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

2.1 Hyvinvointialueiden muodostuminen

Kunnilta siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämistä varten Suomeen perustetaan 21 uutta itsehallinnollista hyvinvointialuetta. Ne ottavat järjestämistehtävät vastaan vuodesta 2023 alkaen. Valtio rahoittaa ja ohjaa hyvinvointialueiden toimintaa. Kunta on mukana hyvinvointialueen suunnittelussa monen erilaisen suunnittelutyöryhmän kautta. Toimintamallien tarkentuessa hyvinvointisuunnitelmaan kirjataan sote-uudistukseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien toimintaan ja talouteen. Se vaikuttaa muun muassa kuntien tehtäviin ja niitä koskevaan rahoitukseen, verotusoikeuteen ja valtionosuusjärjestelmään, omaisuuteen, velkoihin ja sopimuksiin sekä henkilöstöön.

Vaikutukset toimintaan ja talouteen

Uudistuksen seurauksena kuntien toiminnan kustannukset vähenevät ja käyttötalousmenoista siirtyy pois noin puolet. Pitkällä aikavälillä oleellisin kuntavaikutus on, että väestön ikääntymiseen ja sairastavuuteen liittyvät kustannukset ja niistä seuraavat kuntatalouteen kohdistuvat riskit siirtyvät pois yksittäisten kuntien vastuulta.

Talous

Hyvinvointialueiden muodostuminen vaikuttaa kuntien talouteen monin eri tavoin. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan yhtä monella prosenttiyksiköllä (vuoden 2022 tasossa arvioituna 12,39 prosenttiyksiköllä, tarkentuu vielä myöhemmin) ja vastaavasti valtion verotusta kiristetään.

Kuntien tasauselementit valtionosuuksien avulla

Siirtymätasauksen määrää on tarkoitus alentaa vuosittain siten, että muutos rajataan +/-15 euroon/asukas per vuosi. Viidentenä vuonna muutos on enintään +/-60 euroa/asukas, joka jää toistaiseksi pysyvänä voimaan. Näin uudistuksesta aiheutuva kunnan tasapainotilan muutos on pysyvästi enintään +/-60 euroa/asukas, mikä vastaa enimmillään n. +/-0,6 kunnallisveroprosenttiyksikön tuoton määrää.

Vaikuttamismahdollisuudet

Käytännössä päätöksenteko siirtyy maakuntavaltuustolle ja -hallitukselle. Hyvinvointialueen tulee kuulla alueensa kuntia vähintään kerran valtuustokaudessa. Kunnan vaikuttamismahdollisuudet pienentyvät siis selvästi.

Hyvinvointialueella ja kunnalla on kuitenkin useampi yhdyspinta myös terveyden- ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä asioissa. Näiden yhdyspintojen toimivuus on olennaisen tärkeää.

Kunnan kiinteistöt

Kunnan omistamat sote-käyttöön vuokratut tilat siirtyvät vuokrasopimuksilla hyvinvointialueille. Kunta ja Eksote suunnittelevat uuden hyvinvointiaseman rakentamista tulevan suunnitelmakauden aikana Luumäelle.

Ruokapalvelut

Ruokapalveluiden toteuttaminen hyvinvointipalveluiden muodostumisen jälkeen. Sotiemme Luumäen veteraanit ry tuottaa ateriat sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä kunta tuottaa päiväkotij- ja kouluruokailuun. Hyvinvointialueiden muodostumisen jälkeen ruokapalveluiden toteuttamisen toimintaympäristö muuttuu. Muutos edellyttää selvitystyötä. Ruokapalveluiden toteuttaminen Luumäellä myös muutoksen jälkeen tarkoituksenmukaisesti.

2.2 Hyte-kerroin:

Yhtenä rahoituskriteerinä kunnille on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (ns. Hyte) kerroin, joka sisältää erilaisia terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kuvaavia indikaattoreita.

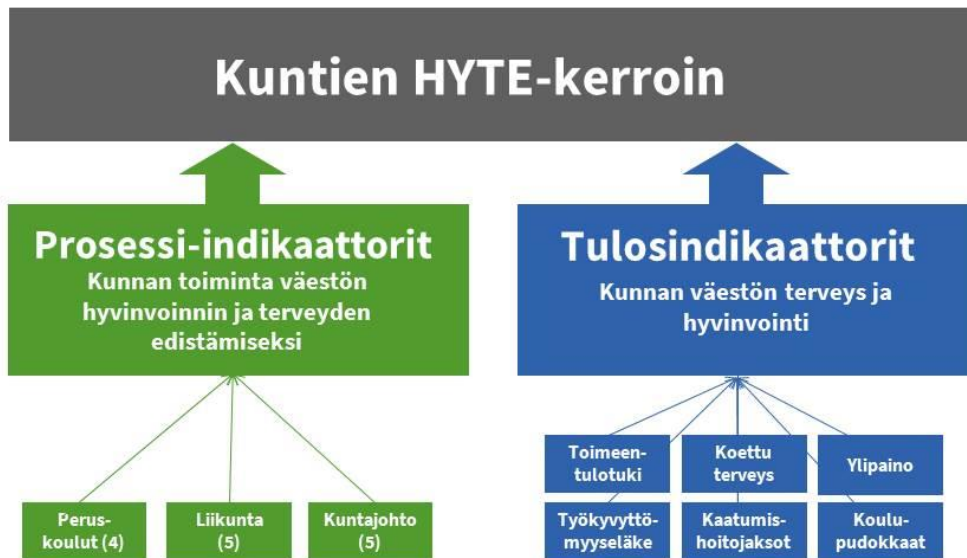
Hyte-kertoimen muodostuminen

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Hyte-kertoimen suuruus vaihtelee 7,4 – 22,50 euron välillä asukasta kohti, mediaanin ollessa 16,25 € asukasta kohti. Tämä ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista, eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen

HYTE-kerroin lasketaan siihen valittujen indikaattorien pohjalta

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista **prosessi-indikaattoreista** ja tuloksia kuvaavista **tulosindikaattoreista**. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Lähde: THL

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista. Yhteensä indikaattoreita on 20.

Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (14 kpl) mittaavat nykytilannetta. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on". Mittarina toimii TEA-viisari.

Toimintaa kuvaavien indikaattoreiden määrä on kohtalaisen suuri, jotta toimintaa voidaan arvioida mahdollisimman laajasti. Jos indikaattoreita olisi vain muutama, olisi vaarana, että tehtäisiin vain niitä asioita, joita HYTE-kertoimessa mitataan. Nyt valitut indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tekemisiin. Tärkeää on myös työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Poikkeuksena tästä on kouluterveyskysely, joka toteutetaan kahden vuoden välein.

Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa.

Hyte-kertoimien toteutuminen v. 2021

Peruskoulu Indikaattorit	Indikaattorin kuvaus	Toimenpidesuositukset	Toteuma
Kouluympäristön ja -yhteisön tarkastus	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus on tehty terveydenhuoltolain edellyttämällä aikavälillä kolmen vuoden välein.	Kunnan peruskoulujen kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus ja kouluyhteisön hyvinvointi tarkastetaan kolmen vuoden välein. Tarkastustilaisuudessa käsitellään kerätyt taustatiedot monialaisesti, tehdään tilakierros ja kootaan havainnot. Näiden pohjalta laaditaan tarkastuksen loppuyhteenveto sekä sovitaan tarvittavista jatkotoimista, niiden vastuutahoista ja seurannasta. Tarkastus dokumentoidaan tarkastuksen yhteenveto- ja seurantalomakkeille.	Toteutuu molemmissa kouluissa
Oppilaiden poissaolot	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa poissaolojen kokonaismäärä on tiedossa.	Poissaolojen seuranta mahdollistaa varhaisen puuttumisen ja tuen tarjoamisen riittävän varhain. Poissaolojen seurannalla on mahdollista ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä. Pelkkä poissaolojen kokonaismäärä ei kerro, mistä syystä oppilas on ollut poissa ja mihin asioihin tulisi puuttua, esimerkiksi opiskeluhuollon ja koko koulun hyvinvoinnin näkökulmasta. Tämä vuoksi poissaolot tulee tilastoida sairauksiin sekä luvallisiin ja	Toteutuu molemmissa kouluissa

		luvattomiin poissaoloihin. Luokanopettajan/-valvojan kuukausittaiset yhteenvetolistat poissaoloista auttavat esimerkiksi opiskeluhoitoryhmää suunnittelemaan tarvittavia toimenpiteitä. Poissaoloihin liittyviä ehkäiseviä toimenpiteitä voidaan toteuttaa sekä yhteisö-, luokka- että yksilötasolla (esimerkiksi yläkoulussa lukuvuoden aloittaminen kolme päivää kestäväällä luokanvalvojajohtoisella jaksolla, joka keskittyy ryhmäyttämiseen ja luokkahengen parantamiseen).	
Liikuntavälitunnit	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa on käytössä pitkät liikuntavälitunnit.	Koulun välitunneilla järjestetään ohjattua liikuntaa (vetäjänä esim. paikallisen urheiluseuran edustaja, kunnan liikunnanohjaaja tai koulun oppilas). Välitunteja rytmitetään pidemmän tauon saamiseksi.	Toteutuu molemmissa kouluissa
Kouluruokailusuositus	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa noudatetaan kouluruokailusuositusta (2008, 2017) koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.	Kouluruokailussa lapsille ja nuorille opetetaan terveyttä, ruokailutapoja sekä suomalaista ruokakulttuuria. Kouluruokailu ajoitetaan ja porrastetaan siten, että kaiken ikäisille oppilaille tarjoutuu mahdollisuus oikea-aikaiseen ja rauhalliseen syömiseen. Makeisia, virvoitusjuomia tai sokeroituja mehuja ei	Toteutuu molemmissa kouluissa Tehdään kirjallinen suunnitelma

		ainakaan kouluaikana ole säännöllisesti tarjolla. Oppilaan yksilölliset ravitsemukseen tai sairauden hoitoon liittyvät tarpeet sovitaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon kanssa.	
Liikunta Indikaattorit	Indikaattorin kuvaus	Toimenpidesuosituks	
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden raportointi	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa.	Liikunta-aktiivisuus raportoidaan osana talousarviota edellisen vuoden toimintatarkastuksessa. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seurantatieto tulee raportoida luottamushenkilöhallinnolle päätöksenteon pohjaksi.	Toteutuu
Seurojen, yhdistysten ja kunnan yhteiskokous	Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.	Kunta koordinoi esimerkiksi liikuntafoorumin, järjestötreffien tai hyvinvointitalkoiden järjestämisen, johon kutsutaan mukaan esim. sosiaali- ja terveysalan yhdistykset, nuorisojärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt, asukasyhdistykset, ikäihmisten yhdistykset ja kulttuuriseurakuntat.	Toteutuu
Kohdennetut liikkumisryhmät lapsille ja nuorille	Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille.	Arkiliikuntaan ja liikunnallisten elämäntapojen oppimiseksi on löydettävä monia keinoja. Kunnan asettamissa tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan vähän liikkuvat ryhmät, esimerkiksi toimeentulotuen piirissä	Toteutuu

		olevat lapsiperheet. Kunta hyödyntää yhteistyötä koulujen, kouluterveydenhuollon ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden kanssa. Kunnassa on maksuttomia liikuntavaihtoehtoja lapsille ja nuorille, erityisesti noin 15-vuotiaille, joilla on havaittu tapahtuvan lajista pois putoamista. Kunnassa järjestetään esim. varustekierrätystä harrastamisen hinnan alentamiseksi.	
Vaikutusten ennakoarviointi (EVA)	Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmisteilla olevien lautakuntapäätösten vaikutusten ennakoarviointiin (EVA).	Vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) käyttö vakiinnutetaan kunnassa. Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat lautakuntapäätösten vaikutusten ennakoarviointiin (EVA). Vaikutusten ennakoarviointiprosessissa on kuultu kuntalaisia. EVA-arviointi otetaan käyttöön lautakunnan alaisten palvelujen suunnittelussa.	Toteutuu, mutta EVA arvioinnin tekemistä tulee selkeyttää
Liikunnan edistämisen poikkihallinnollinen työryhmä	Kunnassa toimii poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä.	Kunnassa toimii poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä.	Toteutuu
Kuntajohto Indikaattorit	Indikaattorin kuvaus	Toimenpidesuosituks	
Kuntalaisten elintapojen raportointi	Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintapoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Valtuusto on kunnan ylintä päätösvaltaa käyttävä elin. Kunnanvaltuutettujen on tiedettävä kuntalaisten elintavoista ja niissä	Toteutuu

		tapahtuneet muutokset tavoitteiden ja toimenpiteiden arvioimiseksi hyvinvointityöryhmässä. Valtuustolle tehdään vuosittain raportti, jossa kuvataan kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa sekä toteutettuja toimenpiteitä niiden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Raportti on osa hyvinvointikertomuksen toimeenpanoa ja lakisääteistä seurantaa.	
Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaavat mittarit	Kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa määritellään vuosittain mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.	Kunnalla on käytössä joko omat mittarit tai kansalliset tietolähteet, kuten Avohilmo, Sotkanet, TEAviisari tai Terveystemme. Valitut painopisteet toimivat osana talousarviota ja toimialojen käyttösuunnitelmaa, joita arvioidaan talousarvion toteutumisen yhteydessä. Asetettujen tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla.	Toteutuu
Hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Tarkastuslautakunnan tekemässä arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.	Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen ja arvioinnin järjestämiseksi. Tarkastuslautakunta on suoraan kunnanvaltuuston alainen toimielin, jonka tehtävänä on mm. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa. Tällä oikeutuksella	Toteutuu

		tarkastuslautakunta voi ottaa aktiivisesti kantaa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilaan ja asetettujen tavoitteiden toteutumiseen kunnassa. Tarkastuslautakunta voi tarkastella kunnan toimintaa kriittisesti, nostaa esiin onnistumisia ja esittää kunnan toiminnan kehittämistä.	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijuus	Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.	Kunta nimeää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahot. Toimeenpanosta vastaa esim. hyvinvointikoordinaattori tai vastaava asiantuntija, joka huolehtii mm. hyvinvointikertomustyön koordinoinnista ja yhteistyöstä kunnan toimialojen ja muiden toimijoiden kuten järjestöjen, yritysten ja seurojen välillä.	Toteutuu

Tulosindikaattorit Sotkanet- indikaattorin numero	Indikaattori	Lähde	
286	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	Kouluterveyskysely	2017: 21,3% 2019: 12,5% 2021: 19,8%
3906	Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista	Kouluterveyskysely	2017: 19,2% 2019: - 2021: 14,3%
3219	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä	Tutkinto-rekisteri (Tilastokeskus)	2017: 3,5% 2018: 3,8% 2019: 6,3%
234	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, osuus	Toimeentulotukirekisteri	2018: 1,0% 2019: 1,4% 2020: 1,5%

	vastaavanikäisestä väestöstä		
306	Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä	Eläketurvakeskus	2018: 7,4% 2019: 7,4% 2020: 7,1%
3959	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	Hoitoilmoitusjärjestelmä	2018: 477,9% 2019: 445,6% 2020: 569,8%

2.3 Työllisyyden siirtyminen kunnille

Työllisyyden järjestämisvastuu siirtynee kuntiin vuodesta 2024 alkaen. Muutosta valmistellaan kuitenkin jo aiemmin. Kunnalle siirtynee pääosa nykyisin TE-toimiston vastuulla olevasta henkilöasiakas-, työnantaja- ja yrityspalveluista sekä Ely-keskusten vastuulla olevat hankintatehtävät. Valtio vastaa työllisyydenhoidon järjestelmästä ja sen toimivuudesta valtakunnan tasolla.

Palvelut siirretään kunnalle tai useammasta kunnasta muodostuvalle yhteistoiminta-alueelle, jonka työvoimapohjan on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Käytännössä tämä tarkoittaa Etelä-Karjalassa joko kuntayhtymän muodostamista tai isäntäkuntamallia, jossa Lappeenranta toimii isäntäkuntana. Luumäki ei voi toimia itsenäisenä järjestämisvastuullisena toimijana työvoimapohjan vaatimuksen vuoksi. Kuntien järjestämisvastuu TE-palveluista muodostaisi uuden valtionosuustehtävän, johon osoitetaan 100 prosentin valtionosuus. Tosin mikään aiempi uudistus ei ole ollut kunnille kustannusneutraali.

Järjestämisvastuun siirtämisestä on vielä paljon avoinna olevia kysymyksiä, jotka selkiytyvät myöhemmin.

3. Kuntakohtaiset tavoitteet

Kuntakohtaiset tavoitteet on jaettu ikäryhmittäin lapsiin ja nuoriin, työikäisiin sekä ikäihmisiin.

Lapset ja nuoret

Tutkimustietoa koululaisten hyvinvoinnista on saatavissa kouluterveyskyselyiden avulla. Kyselyt toteutetaan joka toinen vuosi. Viimeksi kysely tehtiin 2021. Kyselyn tulokset toimivat hyvänä pohjana kouluikäisten lasten ja nuorten koetun hyvinvoinnin mittarina. Tämän lisäksi

painopisteitä on mietitty lasten- ja nuorten monialaisessa työryhmässä. Aiemman laajan hyvinvointisuunnitelman toteumaa on myös hyödynnetty uusia painopisteitä mietittäessä.

Kouluterveyskyselyyn vastasivat alakoulusta neljäs- ja viidesluokkalaiset (tekstissä käytetään nimitystä alakoululaiset), yläkoulusta kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset (tekstissä käytetään nimitystä yläkoululaiset).

Terveellisiä elämäntapoja halutaan vahvistaa etenkin hampaiden harjauksen, riittävän unen ja ravinnon sekä liikunnan osalta. Kouluterveyskyselyn mukaan alakoululaisista 59 % ja yläkoululaisista 49 % harjasivat hampaita harvemmin kuin kahdesti päivässä. Aamupalan jättää syömättä 26 % alakoululaisista, 59 % yläkoululaisista. Edelleen yläkoululaisista 39 % nukkuvat arkisin alle kahdeksan tuntia.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat alakoululaisista 35 %, mutta liikunta-aktiivisuus pienenee iän karttuessa ja yläkoululaisista enää 20 % liikkuvat tunnin päivässä.

Mielen hyvinvointia halutaan vahvistaa kaikilla luokka-asteilla. Alakoululaisista 17:llä % on ollut mielialaan liittyviä ongelmia. Yläkoululaisista 38 % on ollut huolissaan mielialastaan. Mielen hyvinvointiin liittyvät myös turvallinen some-käyttäytyminen sekä fyysinen koskemattomuus. Alakoululaisista 7 % on kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa ja 7 % seksuaalista häirintää. Yläkoululaisista 27 % on kokenut seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua ja 13 % vanhempien fyysistä väkivaltaa. Vaikka yllä mainittuihin seikkoihin vaikuttaa vahvasti myös vapaa-aika, voimme lisätä lasten ja nuorten tietoisuutta ja sitä kautta tukea heitä. Tietoisuutta lisätään kouluterveydenhoitajan, -kuraattorin ja oppilaanohjaajan vastaanotoilla.

Lapset ja nuoret

Strateginen tavoite	Tavoite	Toimenpide	Mittari
Terveelliset elämäntavat			
	Hampaiden harjauksen lisääntyminen ala- ja yläkoulussa sekä lukiossa	Yhteydenotto hammashoitolaan ja asian esiin ottaminen työntekijöiden kanssa. Vanhemmille selkeä viesti asiasta ja kouluterveydenhoitaja ottaa asian painotetusti esille kouluterveystarkastuksissa	Toteutunut Kouluterveyskysely
	Yhä useampi syö Aamupala, nukkuminen Riittävä	Kouluterveydenhoitaja ja koulukuraattori ottaa asian painotetusti esille	Toteutunut Kouluterveyskysely

	ravinto ja uni	vastaanotoilla Koulun henkilökunta puhuu asioista lasten, nuorten ja vanhempien kanssa	
	Tunnin päivässä liikkuvien osuus kasvaa entisestään	Madalletaan kynnystä osallistua: Liikuntaharrastustarjottimen (lukujärjestys liikuntatarjonnasta kunnassa) tekeminen Pyritään saamaan peruskoululaisten välitunneille lisättyä aktiivisuutta välkkäreiden ja uusien välineiden avulla Käynnistetään uudelleen liikuntatuutoreiden koulutus ja he järjestävät liikunnallista toimintaa lukiopäivien yhteyteen. Kysely lukiolaisille, millä keinoin voimme tukea heidän liikkumistaan. Heille on tarjottu mahdollisuutta käydä kuntosalilla koulupäivän aikana sekä saada yksilöllistä ohjausta. Heille on hankittu välituntiliikuntavälineitä ja halukkaille jaettu aktiivirannekkeita Lukiossa oppiaineiden yhdistäminen liikuntaan (esim. pallopelit ja kielet)	Kouluterveyskyselyn tulokset
Mielenhyvinvointi/ osallisuus			
	Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen	Tunnetaidot esillä jatkuvasti koulun arjessa, esim. Pro Koulun myötä	Toteutunut Kouluterveyskysely

	Ala- ja yläkoulussa	Tunnetaitojen opettaminen kaikille oppilaille sekä opettajille Luokkakohtaiset kyselyt Kouluterveydenhoitaja ja kuraattori mahdollisimman paljon läsnä kouluilla ja koulun arjessa kaikille oppilaille, matalan kynnyksen palvelut helposti saatavalla Kuraattorityössä painopiste ennaltaehkäisevässä työssä sekä yhteisöllisessä työskentelyssä, jolloin kuraattori on osa kaikkien oppilaiden arkea ja helposti lähestyttävissä Koulunuorisotyöntekijöiden jalkautuminen kouluille vapaa-ajan työskentelyn ohessa	Vastaukset
	Turvallinen somekäyttö	Tietoturva otetaan esille kaikille luokille oman ikätason mukaisesti	Toteutunut Kouluterveyskyselyn tulokset
	Fyysinen koskematto- muus	Oppitunneilla käydään läpi rajoja ja annetaan keinoja rajojen ylläpitoon	Toteutunut Kouluterveyskyselyn tulokset
	Lukiolaisille mielen hyvinvointia	Rentoutusharjoitukset Mielenterveysviikko koululla, jossa jaetaan tietoa mielenterveyteen liittyvistä asioista. Opetusta ajanhallinnasta ja oppimisen taidoista	Toteutunut Kouluterveyskyselyn tulokset

Työikäiset

Työikäisten osalta ei ole käytettävissä valtakunnallista kouluterveyskyselyn tapaista dataa. Eksote teki Etelä-Karjalassa aikuisille suunnatun hyvinvointikyselyn vuonna 2020. Kyselyyn vastasi 70 luumäkeläistä. Kyselystä ei noussut erityisiä ongelmia elämänlaadun osalta. Eniten tyytymättömyyttä oli julkisen liikenteen osalta.

Kunnan tavoitteena on mahdollistaa onnellinen elämä Luumäellä. Kunta voi vaikuttaa kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin huolehtimalla kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden toimintaedellytyksistä myöntämällä järjestöavustuksia. Myös liikuntapaikkojen, tiestön ja jalankulkuväylien kunnossapito mahdollistaa matalankynnyksen liikkumisen ja vahvistaa myös turvallisuutta.

Kunnan henkilöstön osalta jatkamme tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyä painottamalla työn tauottamisen tärkeyttä staattisten työasentojen osalta. Lisäksi kunnan henkilöstöllä on käytettävissä Smartum-seteleitä haluamiinsa toimintoihin sekä kunnan henkilöstölle tarkoitettu ohjattu kuntosalivuoro. Lisäksi Mäntykodilla voi käydä 10 krt vuoden aikana joko vesivoimistelemassa tai yleisöuintien aikaan uimassa. Myös työyksiköittäin tehdään UKK-kävelytestejä aina kun työyksikkö sitä haluaa. Henkilöstön mielenhyvinvointia tuetaan hyödyntämällä Hyvä mieli! -hankkeen toimenpiteitä ja koulutuksia.

Kuntaan on laadittu kulttuurihyvinvointisuunnitelma, jonka pyrkimyksenä on edistää kulttuurin tuottamista ja kokemista.

Työllisyyden osalta edessä on suuri muutos TE-palveluiden uudistuksen myötä, jota on avattu tämän asiakirjan alussa. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi panostamme palkkatukityön mahdollistamiseen.

Työikäiset / koonti työllisyydestä

	Luumäki	Etelä-Karjala	Koko maa
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	2018: 23,0 2019: 20,0 2020: 19,4	2018: 26,6 2019: 18,8 2020: 17,0	2018: 29,8 2019: 26,3 2020: 21,9
Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15–64-vuotiaista	2018: 4,6 2019: 4,0 2020: 5,0	2018: 5,8 2019: 4,9 2020: 5,4	2018: 4,6 2019: 4,2 2020: 4,6
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % osuus	2018: 1,0 2019: 1,4 2020: 1,5	2018: 2,5 2019: 2,3 2020: 2,5	2018: 2,9 2019: 2,7 2020: 2,8

vastaavanikäisestä väestöstä			
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä	2018: 7,4 2019: 7,4 2020: 7,1	2018: 7,5 2019: 7,5 2020: 7,4	2018: 6,7 2019: 6,6 2020: 6,5

Työikäiset

Strateginen tavoite	Tavoite	Toimenpide	Mittari
Terveelliset elämäntavat			
	Kunnan henkilöstön työhyvinvoinnin vahvistaminen	Koulutukset Työn tauottaminen InBody -mittaukset Tyky-kuntosaliryhmä Smartum-setelit Mäntykodin vesiliikunta UKK-kävelytestit	Osallistujien määrä Smartum-setelien menekki
Mielenhyvinvointi / osallisuus			
	Perhemyönteinen työyhteisö-hanke (MLL) Kulttuurin kokemisen mahdollistaminen	Mielenhyvinvoinnin koulutus johtajille Kulttuurihyvinvointisuunnitelman toteuttaminen	Suunnitelman toteutuminen
Työllistäminen			
	Pitkäaikais-työttömyyden vähentäminen	Palkkatukityö	Palkkatuen käyttö

Ikäihmiset

Myöskään ikäihmisten osalta ei ole käytettävissä hyvinvointia mittaavaa tietoa. Hyte-kertoimena oleva ikäihmisten kaatumista ja putoamista mittaava luku on kasvanut. Tätä asiaa tullaan tutkimaan yhdessä Eksoten kanssa.

Tavoitteena on edelleen vahvistaa yleistä ikäystävällisyyttä osallistumalla Ikäystävälliseen kuntaverkostoon. Verkosto edesauttaa ikäystävällisyyteen liittyvien asioiden vahvistamista. Selvitetään käyttää Ikäystävällinen kunta -mallia. Malli edellyttää laajan mittariston

läpikäyntiä ja toimenpiteiden toteuttamista. Osa toimenpiteistä on suunnattu enemmän isoille kaupungeille, mutta lähdemme käymään läpi kriteereitä soveltuvien osien ja nostamaan systemaattisesti painopisteitä kriteereiden pohjalta. Kriteerit toimivat hyvin myös laajana laatumittarina. Kriteereiden pohjalta nostetut toimenpiteet kirjataan vanhus- ja vammaisneuvoston toimintasuunnitelmaan.

Hyvinvointiaseman suunnittelua varten on perustettu rakentamistoimikunta.

Tuetaan ikäihmisten viriketoimintaa yhdessä Eksoten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseksi testaamme eri toimintatapoja voimaa ikämiesten arkeen -hankkeella ja kehitämme edelleen yhdistysten ja järjestöjen yhteistyötä kunnan kanssa.

Ikä-Ihmiset

Strateginen tavoite	Tavoite	Toimenpide	Mittari
Terveelliset elämäntavat			
	Ikäystävällisyyden edelleen vahvistaminen	Ikäystävällisen kuntaverkoston toiminnot nostetaan vanhus- ja vammaisneuvoston toimintasuunnitelmaan vuosittain	Toteutuminen
	Viriketoiminnan kehittäminen	Viriketoiminnan kehittäminen järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Järjestöpalaveri, Käskäsara	Viriketoiminnan toteutuminen
	Ikä-ihmisten liikkumisen mahdollistaminen taajamassa	Penkkien, istutusten ja opasteiden lisääminen. Penkkien lisääminen Taavetin ulkoilureitin varrelle	Hankintojen toteutuminen
	Ikä-ihmisten toimintakyvyn vahvistaminen liikkumiskyvyn huonontuessa	70+ ja seniorikuntosaliryhmien toiminta	Ryhmiä kävijämäärät
Mielenhyvinvointi/ osallisuus			

	Maakunnallisen vammaispoliittisen ohjelman toteutuminen	Järjestetään digikoulutusta vammaisille henkilöille.	Kävijämäärät
	Yhteisöasuminen	Selvitetään yhteisöasumisen tarvetta ja toteuttamisvaihtoehtoja	Toteutuminen

Kaikenikäiset

Kaikenikäisten kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden mukana olo kunnan kehittämisessä on yhä tärkeämpää tulevaisuuden kunnan toiminnassa. Tavoitteena on hyödyntää nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston sekä käskassaran osaamista entistä tiiviimmin. Myös yhteyttä kyliin vahvistetaan.

Strategian suunnittelun yhteydessä järjestetyssä kuntalaiskyselyssä on noussut esille julkisen liikenteen toimimattomuus. Kunta ei ole keskeinen toimija julkista liikennettä järjestettäessä, mutta tavoitteena on selvittää liikkumisen tarpeita sekä etsiä ratkaisuvaihtoehtoja liikkumisen helpottamiseksi.

Kirjaston toiminnan merkitys on tullut esille kuntalaisille järjestetyissä kyselyissä. Kirjaston toimintaa kehitetään osana kulttuuripalveluja.

Kaikenikäiset

Mielen hyvinvointi ja osallisuus	Tavoite	Toimenpide	Mittari
Terveelliset elämäntavat			
	Ulkoilureitit kuntoon	Lepolan ulkoilureitin pohjan uusiminen ja valaistuksen kunnostus Taavetin ulkoilureitin valaistuksen kunnostus Kangasvarren koulun piha-alueelle lähiliikuntapaikkatoteutus Väliväylän melontareitti	Toteutuminen
Mielenhyvinvointi/ osallisuus			

	Vammaistenhenkilöiden toimintakyvyn ylläpitäminen ja yksinäisyyden ehkäisy	Tiivistetään yhteistyötä Eksoten Vammaispalveluiden, Mäntykodin sekä vammaisjärjestöjen sekä yrittäjien kanssa ja suunnitellaan miten voimme yhteistyössä tukea vammaisten henkilöiden toimintakykyä ja mielenhyvinvointia.	
	Kylätoiminnan elvyttäminen ja tukeminen	Luoda järjestelmällinen puheyhteys kunnan ja kylien välille, "kylän vanhin" Tukea kyläkerhojen toimintaa Kysely	Kylätoiminta toimii säännöllisesti Kyläkerhot toiminnassa Kylät kokevat, että kunta on hyvä kumppani ja tuki kylien toiminnassa
	Turvallinen ympäristö	Tekninen toimi ja ostosopimukset Kevyenliikenteen valaistus ja auraus Tiestö ja valaistuksen ylläpito Liikenneturvallisuustyö	Toteutuminen

4. Liitteet

Alla on kuvattu THL:n suosituksen mukaisesti tiettyjä tilastotietoja.

Lapset ja lapsiperheet (lähde: Sotkanet ja kouluterveyskysely.)

	Luumäki				Etelä-Karjala % Vuosi	Koko maa % vuosi
	2017	2019	2021	2022		
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	23,2	23,5	2020: 23,2		2020: 25,5	2020: 28,7
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	-	1,3	2020: 1,6		2020: 2,5	2020: 3,0
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista	42	27	35		2017: 47 2019: 39 2021: 44	2017: 45 2019: 40 2021: 43
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	1	0	0		2017: 2 2019: 2 2021: 3	2017: 2 2019: 2 2021: 3
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista.	10	5	8		2017: 6 2019: 8 2021: 10	2017: 7 2019: 9 2021: 11
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista	-	10	7		2017: - 2019: 14 2021: 15	2017: - 2019: 13 2021: 15
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	4	3	4		2017: 2 2019: 3 2021: 4	2017: 3 2019: 3 2021: 4
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	90	88	86		2017: 92 2019: 89 2021: 85	2017: 90 2019: 90 2021: 85
Koulukiusattuna	9	6	6		2017: 8	2017: 7

vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista					2019: 7 2021: 8	2019: 7 2021: 8
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 4lk	-	-	-		-	-
Koulussa noudatetaan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % peruskouluista	100	100		100	2020:80	2020:80
Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % peruskouluista	100	100		100		
Ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti toteuttavat peruskoulut, % peruskouluista	100	100		100		
Varhaiskasvatuksen osallistumisaste		85,7			2020:69,3	2020:63, 9
Lihavuuden yleisyys (%) 2-6-vuotiailla	-	-			2020:8,3	2020:5,1

Nuoret

Koettu hyvinvointi	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %			Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %			Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %			Ei syö koululounasta viitenä päivänä viikossa, %			Ylipaino, osuus %		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021
8. ja 9. lk.	69	81	68	21	13	20	14	19	20	14	30	34			

Koettu mielenter- veys	Tuntee itsensä osalliseksi, %			Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, %			Keskusteluvaikeuk- sia vanhempien kanssa, %			Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %			Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %		
------------------------------	-------------------------------------	--	--	---	--	--	---	--	--	---	--	--	---	--	--

	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021
8. ja 9. lk.	-	-	-	9	9	18	6	5	6	13	9	21	2	6	9
Koettu turvallisuus	Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, %			Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, %			Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, %			Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, %			Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, %		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021
8. ja 9. lk.	-	5	13	-	45	43	39	17	32	-	17	27	22	12	25

Koettu hyvinvointi	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %			Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, %			Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %			Ei syö koululounasta viitenä päivänä viikossa, %			Ylipaino, osuus %		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021	2017	2019	2021
8. ja 9. lk.	69	81	68	21	13	20	14	19	20	14	30	34			

Työllisyys (lähde: Sotkanet)

	Luumäki	Etelä-Karjala	Koko maa
Nuorisotyöttömät, % 18 – 24-vuotiaasta työvoimasta	2018: 12,3 2019: 14,0 2020: 19,7	2018: 16,6 2019: 16,5 2020: 20,9	2018: 12,2 2019: 11,5 2020: 16,7
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	2018: 3,5 2019: 3,8 2020: -	2018: 6,3 2019: 5,9 2020: -	2018: 7,9 2019: 7,5 2020: -

Työllisyys (Lähde: TEM, Työnvälitystilastot).

	Työvoima 2018/ 2019/ 2020	Työttömät työnhakijat 2018/ 2019/ 2020	Nuoret työnhaki- jat >25- vuotiaat 2018/ 2019/ 2020	Pitkäaikaistyöt. Yli 1 v. 2018/ 2019/ 2020	Työllistettynä olevat 2018/ 2019/ 2020
Imatra	12120/ 11840/	1665/ 1998/ 2127	236/ 279/ 271	452/ 275/ 360	167/ 152/ 140

	11563				
Lappeenranta	34327/ 33911/ 33561	3912/ 3799/ 4603	560/ 580/ 702	1005/ 620/ 728	368/ 337/ 320
Lemi	1384/ 1370/ 1363	126/ 123/ 137	17/ 12/ 12	35/ 22/ 26	16/ 7/ 12
Luumäki	2059/ 1982/ 1949	187/ 210/ 237	19/ 23/ 26	43/ 38/ 45	22/ 20/ 26
Parikkala	2071/ 1949/1850	217/ 211/ 236	16/ 15/ 15	60/ 42/ 55	30/ 23/ 24
Rautjärvi	1337/ 1319/ 1251	202/ 191/ 210	23/ 24/ 24	70/ 39/ 49	19/ 13/ 14
Ruokolahti	2149/ 2125/ 2070	220/ 261/ 276	19/ 23/ 22	74/ 49/ 56	21/ 17/ 19
Savitaipale	1436/ 1411/ 1378	136/ 154/ 158	11/ 18/ 14	39/ 30/ 37	16/ 17/ 18
Taipalsaari	2259/ 2239/ 2174	183/ 157/ 237	22/ 18/ 28	46/ 29/ 40	25/ 23/ 21

Ikääntyneet

	2019	2020	2022
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä	0,9	0,8	
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavanikäisten asuntokunnista	58,9	60,9	
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	5,2	4,7	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä	445,6	569,8	

Liikunta ja kulttuuri

	2019	2021	2022
Lähiliikuntapaikat ja liikuntapuistot	7	7	
Liikuntaan liittyvä neuvonta ja ohjaus	9		
Kirjastokäynnit		1587 (2020)	
Kirjojen kokonaisalainaus		57517 (2020)	